УНИВЕРСИТЕТ
по Архитектура, Строителство и Геодезия
1046 София, бул. "Хр. Смирненски" №1
Регистрационен индекс и дата
721/14.09.2026

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р арх. Гергана Стефанова
Департамент „Архитектура“, Нов български университет (НБУ),
професионално направление 5.7 Архитектура, строителство и геодезия,

за придобиване на научната степен „Доктор“
по професионално направление 5.7 Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „АРХИТЕКТУРА НА СГРАДИТЕ, КОНСТРУКЦИИ, СЪОРЪЖЕНИЯ И ДЕТАЙЛИ“

с кандидат **АРХ. ИРЕНА ДРАГИЙЧЕВА**
докторант към катедра „ОБЩЕСТВЕНИ СГРАДИ“, УАСГ,

Научен ръководител: доц. д-р арх. Панайот Савов
с дисертационен труд на тема:

„АРХИТЕКТУРА НА ДОМОВЕТЕ ЗА РАДОСТНИ И ТРАУРНИ ГРАЖДАНСКИ РИТУАЛИ“

Становището е изготвено въз основа на заповед № 498/08.07.2026 г. на Ректора на УАСГ и решение от проведено заседание на ФС с протокол 11/07.07.2026 г.

Обща характеристика на труда

Дисертационният труд представлява обстойно изследване на сградите за радостни и траурни ритуали състоящо се от 115 страници, разделено в увод, 4 глави и заключение и приложение с обем 131 страници, разделено в 3 части. Изследвани са 21 града в България, 3 града в Чехия и 2 града в Словакия; сградите за траурни граждански ритуали са общо 28: 22 в България, 4 в Чехия и 2 в Словакия; тези за радостни граждански ритуали са общо 32: 28 в България, 2 в Чехия и 2 в Словакия. Времевият обхват на изследването е периодът от средата на XX век до наши дни, като най-ранният документиран пример датира от 1961 г.

1 Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Обект на изследването са домовете за радостни и траурни граждански ритуали в България, Чехия и Словакия създадени в периода на социализма като алтернатива на религиозните обреди, с цел провеждане на светски граждански церемонии. Предмет на труда са типологичните особености на домовете за граждански ритуали – тяхната поява и развитие в архитектурно, функционално и обемно-пространствено отношение, еволюцията на функционалната им програма, както и видовете намеси при реновирането и преустройството им.

Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Целта на докторанта е цялостното архитектурно-типологично проучване на домовете за радостни и траурни граждански ритуали в България, както и паралелните им модели от Чехия и Словакия (поради историческата връзка между Чехословакия и България – в периода на социализма има обмен в областта на гражданските ритуали и атеистичната политика). Това проучване е основа за систематизиране на сградния фонд, типологична класификация, проследяване на функционалната програма и извеждане на принципи за обновяване на съществуващите и проектиране на нови сгради.

В по-широк контекст трудът разглежда и мултирелигиозните пространства и обръща внимание на бъдещото развитие на типологията.

2. Методология и методика на изследване

Приложената методология е интердисциплинарна и съчетава пространствен анализ, архивно проучване, теренно наблюдение, сравнителен анализ на случаи и теоретична интерпретация. Архивното проучване обхваща общински архиви, нормативни документи и публикувани архитектурни изследвания, а там където оригиналните чертежи не са запазени или не са достъпни, изводите са направени на база заснемане и съпоставка с аналогични сгради. Теренният анализ включва посещения на място, фотографска документация и заснемане на изследваните сгради. Сравнителният анализ на случаи от българския опит е в паралел с примери от Чехия и Словакия, а емпиричните наблюдения са интерпретирани чрез теоретична рамка, свързана с пространствения опит и символиката на архитектурата.

3. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Приемам посочените научни приноси в труда по начина, по който са формулирани от докторантът, те правилно са обобщени в две основни групи: научно-теоретични и научно-приложни приноси.

Научно-теоретични приноси

- Разработена е типология на домовете за радостни и траурни граждански ритуали в България, систематизираща сградите според принципа на възникване и архитектурното им решение.
- Въведена е „Скала за измерване на степента на интерпретация на елементите на православния храм в ритуалните зали", включваща девет характеристики, като минималният праг от четири точки определя границата на функциониращото ритуално пространство.
- Очертани са три посоки на развитие на съществуващите сгради: запазване като капсули на времето; адаптиране при запазена основна функция; преориентиране към изцяло нова функция.
- Всяка от трите посоки е илюстрирана с конкретни примери от проучените сгради.

Научно-приложни приноси и приложни приноси

- В приложението са систематизирани 60 сгради за граждански ритуали в България, Чехия и Словакия документирани чрез теренни проучвания, архивни материали и интервюта с архитекти и институционални представители.

- Разработена е „Скала за измерване на степента на прилагане на универсални пространствени принципи в ритуалното пространство", предназначена за бъдещото проектиране и обновяване на домовете за граждански ритуали.
- Разработени са функционални схеми за двата типа домове за граждански ритуали, систематизиращи оптималното разпределение на помещенията и организацията на потоците за различните типове сгради.

- Въз основа на сравнителния анализ с международния опит са формулирани препоръки към общините и другите институции, отговорни за управлението на домовете за граждански ритуали, отнасящи се до подхода към обновяването им, зачитането на авторството и прилагането на универсални пространствени принципи при бъдещото проектиране.

4 Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът има две самостоятелни научни публикации по темата на труда:

1. Драгийчева, Ирена. Интерпретация на каноните на православната църква в архитектурата на домовете за траурни ритуали. Годишник на УАСГ. София. 2024. 54(4), 931-940.

2. The Place of the Civil Rituals in the Post-Socialist City // Сборник от конференция DOCONF 2023, BME, Будапеща, стр. 154-167.

5 Мнения, препоръки и бележки

Докторантът демонстрира обширни познания по отношение на разглеждания проблем. Съпоставките на храмовото пространство и сградите за граждански ритуали, както и изследването на същия тип сгради в Чехословакия, като страна със сходна историческа съдба и политическо развитие, правят изследването изключително интересно и полезно. Бъдещите намерения на докторанта също са похвални – да проследи въздействието на архитектурното пространство в сгради, съпътстващи ни в едни от най важните моменти от съществуването ни.

Дисертационният труд показва едно много задълбочено изследване, основаващо се на забележително голям брой примери - сградите за траурни граждански ритуали, са общо 28, а тези за радостни граждански ритуали са общо 32.

Представена е богата библиография с печатни, цифрови и интернет източници (39) на български и английски език. Използваната литература е добросъвестно и коректно цитирана.

Препоръката е насочена към комуникирането на постиженията в труда с архитектурната професионална общност – публикуване на дисертацията или отделни глави в архитектурни списания, включително и в чужбина.

6 Заключение

Идеята на представената разработка е необходима и актуална. Тезата е защитена аргументирано и убедително. Поставените цели са постигнати.

Дисертационният труд показва обширните теоретични знания по специалността и способностите за самостоятелни научни изследвания на докторанта.

Изследването допринася за прилагането на научните постижения на докторанта в практиката, обогатяването на съществуващи знания и допълването на учебни програми.

Като член на научното жури давам положителна оценка на дисертационния труд **„АРХИТЕКТУРА НА ДОМОВЕТЕ ЗА РАДОСТНИ И ТРАУРНИ ГРАЖДАНСКИ РИТУАЛИ“** и гласувам за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ в професионално направление 5.7 Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „АРХИТЕКТУРА НА СГРАДИТЕ, КОНСТРУКЦИИ, СЪОРЪЖЕНИЯ И ДЕТАЙЛИ“ на арх. **ИРЕНА ДРАГИЙЧЕВА**.

София, 08 септември 2026 г.

....

(доц. д-р арх. Гергана Стефанова)